

Elisabetta Ruspini

ITALIJANSKI HOMOSEKSUALNI OČETJE MED STEREOTIPI IN ŽELJO PO STARŠEVSTVU

UVOD

Število raziskav o lezbičnih in gejevskih starših in njihovih otrocih je še vedno majhno. Čeprav že obstajajo raziskave o gejevskih očetih in njihovih otrocih (cf. Patterson 2005, 2006), o teh otrocih vemo manj kot o otrocih lezbičnih mater.

Prispevek je nastal na podlagi simpozija z naslovom *Lgbt starševstvo: Vir in izziv za socialno politiko*, ki sva ga organizirali Elisabetta Ruspini in Sally Hines na letni konferenci Združenja za socialno politiko med 5. in 7. julijem 2010 na Univerzi v Lincolnu v Veliki Britaniji. V njem želim predstaviti nekatere preliminarne ugotovitve, ki temeljijo na (kontinuiranem in samofinanciranem) raziskovalnem projektu o gejevskem očetovstvu v Italiji.

Raziskava vključuje majhni skupini gejevskih očetov (vseh skupaj je devet). V eni so očetje, ki so se jim otroci rodili v heteroseksualnem razmerju, v drugi pa očetje, ki so prišli do očetovstva v okviru gejevske identitete¹. Respondente smo našli ob pomoči Italijanskega združenja mavričnih družin² (neverje-

tnostno vzorčenje, pri katerem raziskovalka posameznike izbere na podlagi pripravljenosti na sodelovanje). Očetje iz raziskve živijo v različnih italijanskih urbanih okoljih (v Firencah, Milanu, Rimu in Torinu), eden pa v italijanskem delu Švice. Stari so med 33 in 48 let.

Podatki so bili zbrani z vprašalnikom, poslanim po elektronski pošti. Elektronski vprašalniki respondentom omogočajo, da napišejo dobro premišljene odgovore, kot nasprotje hitrih, improviziranih telefonskih pogovorov. Priložnost imajo razmisliti o svojem odgovoru in ga oblikovati natančno in skrbno. Elektronski vprašalniki tudi zmanjšajo možnost zmotnega razumevanja ali napačne interpretacije. Seveda pa ima takšna oblika raziskovanja tudi pomankljivosti: vzorec je omejen in nereprezentativen (glede na starost, prihodke, spol in etničnost), zagotavljanje anonimnosti respondentov je oteženo, pa tudi osebne, neposredne komunikacije ni (Selwyn, Robson 1998). Eden od intervjuvanih očetov je prispeval tudi nekaj zapisanih misli in uporabili smo jih kot dodatno dokumentacijo pri analizi.

HOMOSTARŠEVSTVO

V sodobnosti smo priče vse večji diverzifikaciji družinskega življenja, še posebej vse bolj kompleksnim stičiščem med starševstvom, spremembami spolne identitete in pluralnosti spolne usmerjenosti in želje.

V tem kontekstu, polnem izzivov, pojav homostarševstva – pojem vključuje vse tiste družine, v katerih je vsaj en odrasel, ki se opredeljuje kot istospolno usmerjen, socialni

¹ Podobna raziskava poteka tudi v Franciji: Martine Gross se zahvaljujem za njene nasvete in gradiva.

² Italijansko združenje mavričnih družin (Famiglie Arcobaleno) je bilo ustanovljeno leta 2005. Združuje približno 170 jedrnih družin, v katerih odrašča več kot 120 otrok. Ustanovili so ga ženske in moški, ki so svojo istospolno usmerjenost sprejeli po tem, ko so dobili otroka v heteroseksualni zvezi, pa tudi pari in posamezniki, ki so se odločili za otroka v istospolni zvezi ali pa si ga želijo imeti v njej. Več na <http://www.famigliearcobaleno.org> (25. 10. 2010). Za pomoč se zahvaljujem Federicu Ferrariju in Fabriziu Paolettu.

ali biološki starš vsaj enega otroka (Gross 2003) – že nekaj časa postaja vse bolj vidna realnost v številnih zahodnih družbah, še posebej v obliki lezbičnih parov z otroki.

Homostarševstvo je treba obravnavati z različnih zornih kotov. Pri analizi pa ne smemo upoštevati le želje po starševstvu pri lezbijkah in gejih, ampak tudi starševske odgovornosti vseh istospolno usmerjenih oseb, ki so postale starši v svojih prejšnjih, heteroseksualnih zvezah.

Tako kot družine heteroseksualnih staršev so tudi družine, v katerih so starši homoseksualni, zelo raznovrstna skupina. Družine homoseksualnih partnerjev po navadi nastanejo:

- z reorganizacijo družine – iz heteroseksualne zveze v homoseksualno,
- s sostarševstvom: geji in lezbijke se dogovorijo, da bodo otroka vzgajali v dveh družinah,
- s posvojitvijo (v Italiji je posvojitve za homoseksualne pare prepovedane),
- v primeru lezbičnih parov z umetno oploditvijo,
- z uporabo novih reprodukcijskih tehnik (*in vitro* itd.),
- z nadomestnim materinstvom.

Izkušnja starševstva in hkratne zveze z osebo istega spola očitno ni nov pojav, vendar pa raziskave, izvedene večinoma v Združenih državah Amerike in Veliki Britaniji, kažejo na velike spremembe (Mallon 2004). V preteklosti so istospolno usmerjeni otroke po navadi dobivali v heteroseksualni zvezi, danes pa odločitev za starševstvo ni več odvisna od heteroseksualnega odnosa, saj nove reproduktivne tehnike odpirajo nove možnosti, možna pa je tudi posvojitve (Shanley 2002, Bertone 2005).

Po nekaterih ocenah naj bi v Italiji s homoseksualnimi starši odraščalo približno 100.000 otrok (Arcigay). Toda tudi če ti otroci živijo s staršema istega spola, so skoraj vedno plod heteroseksualne zveze.

Nacionalna raziskava o lezbijkah, gejih, biseksualnih osebah in zdravju (Salutegay) – leta 2005 jo je opravila Arcigay (najpomembnejša italijanska organizacija za pravice istospolno usmerjenih) ob podpori Inštituta za zdravje

(Istituto Superiore di Sanità)³ – je pokazala, da ima 17,7 % gejev in 20,5 % lezbijk, starejših od 40 let, vsaj enega otroka. Raziskava z neverjetnostnim vzorcem 3502 homoseksualnih in biseksualnih oseb pa pokaže, da je želja po starševstvu zelo razširjena – kar polovica parov, v katerih sta partnerja mlajša od 30 let, si želi otroka (Barbagli, Colombo 2001).

Kot je tudi sicer običajno v primeru ločitve ali razveze, skrbništvo za otroka dobijo matere. Le redko otroka dobi oče. To je namreč povezano s številnimi spolnimi stereotipi, kot so: očetje niso primerni za skrbstveno delo; otroci morajo ostati z materjo; ženske so ustvarjene za to, da so matere in žene; ženske doživijo svojo izpolnitev, ko postanejo mame, moški, če lahko skrbijo za družino.

Kot je povedal eden od respondentov:

Mislím, da je zelo malo gejevskih očetov, ki so starši v reorganiziranih družinah, to se zgodi bolj v primeru žensk, saj materinstvo družba veliko bolj ceni, in po navadi skrbništvo dobijo ženske. To, da otrok odrašča z dvema ženskama, vedo le njihovi prijatelji, sorodniki in družine, šolsko okolje in tisti, ki so vpleteni v odnose z njimi. [...] Upam, da bo novi zakon o deljenem skrbništvu⁴ po ločitvi omogočil priznanje dostojanstva in enakosti pravic in dolžnosti obeh staršev, četudi je eden od njiju homoseksualno usmerjen, čeprav se v današnji kulturi bojujemo šele za prve korake na poti k pravicam in enakosti homoseksualnih staršev.

³ Raziskava temelji na 6774 vprašalnikovih (4690 gejev in 2084 lezbijk), v 70 % zbranih prek elektronske pošte.

⁴ Zakon 58 z dne 8. februarja 2006 – glasno so ga zahtevale različne zveze ločenih očetov, ki so se bojevale proti »neenakosti obravnave v pravnih postopkih ločitve in skrbništva nad mladoletnimi osebami« – spreminja obstoječo zakonodajo (člena 155 in 708 civilnega zakonika) glede skrbništva nad otroki v primeru ločitve ali razveze, pri kateri je bilo skrbništvo dodeljeno le enemu staršu, deljeno skrbništvo pa je bilo izjema. Deljeno skrbništvo je z novim zakonom postalo najpogostejša rešitev; sodnik po navadi dodeli otroka obema staršema, ne da bi med njima izbiral. Starševska skrb tako postane pravica obeh, delitev skrbi pa poteka glede na kompetence iz preteklih izkušenj, njune spretnosti in mnenje otrok.

HOMOSTARŠEVSTVO IN STEREOTIPI

Glede starševstva istospolno usmerjenih se srečujemo še z veliko stereotipi (Patterson, Redding 1996, Epstein, Duggan 2006, Ruspini 2010). Naj jih nekaj naštejemo: otrok za zdrav razvoj potrebuje očeta in mamo; gejevske partnerske zveze so manj trdne kot heteroseksualne, zato ne zagotavljajo družinske kontinuitete; geji so pedofili; gejevski očeti imajo lahko virus HIV oz. aids in ga bodo prenesli na otroke; otroci homoseksualnih oseb imajo več psiholoških težav kot otroci heteroseksualnih staršev; otroci homoseksualnih staršev bodo verjetneje tudi sami postali homoseksualci.

Raziskave pa so pokazale, da glede socialnega razvoja in prilagojenosti ni občutnih razlik med otroki, ki odraščajo z istospolnimi starši, in tistimi, ki odraščajo z različnospolnimi.

Začnimo pri raziskavi, ki je primerjala gejevske in heteroseksualne očete na podlagi vprašalnika, ki je meril njihove očetovske spretnosti (Scallen 1982). Pokazalo se je, da gejevski očeti bolj podpirajo svoje otroke in so kot starši hkrati manj tradicionalni. Harris in Turner (1986) sta pokazala, da homoseksualnost nikakor ni v nasprotju z izvajanjem starševske vloge: med hetero- in homoseksualnimi očeti nista našla razlik, kar zadeva reševanje problemov (zaporedje procesov, katerih namen je analizirati problematične situacije, se spoprijeti z njimi in jih konstruktivno rešiti), igranje z otroki, spodbujanje njihove neodvisnosti in skrb. Pokazalo se je tudi, da so gejevski očeti manj avtoritarni in namenjajo potrebam svojih otrok več pozornosti.

Tudi raziskava, ki sta jo opravila Bigner in Jacobsen (1989) s 33 homoseksualnimi in 33 heteroseksualnimi očeti v zvezni državi Iowa, je pokazala, da med skupinama ni občutnih razlik, kar zadeva angažiranje ali zaupnost v odnosu do svojih otrok. Pravzaprav so bili homoseksualni očeti še pozornejši do potreb svojih otrok in bolj pripravljeni razumeti mlajšo generacijo.

Tudi Bailey in skupina sodelavcev (Bailey *et al.* 1995) so v raziskavi o spolni usmerjenosti pokazali – na podlagi oglasov v gejevskih

revijah so k sodelovanju pritegnili 55 gejev in biseksualnih moških – da imajo v 90 % primerov njihovi otroci heteroseksualno identiteto.

Ena od sodobnejših študij, ki jo je izvedla Patterson (2006), pa pokaže, da spolna usmerjenost staršev nima nobene vloge v razvoju otroka ali najstnika. Ugotovitve jasno izražajo, da je spolna usmerjenost manj pomembna kot kakovost družinskih odnosov. Otrokom in mladim sta bolj kot spol drugega starša pomembni kakovost vsakdanje komunikacije in trdnost odnosa med staršema.

Raziskave torej kažejo, da zdravje in blaginja otrok nista povezana s spolno usmerjenostjo staršev, kajti otroci, ki jih vzgajajo gejevski in lezbični pari, odraščajo vsaj tako dobro in zdravo kot tisti v heteroseksualnih parih (*cf.* Bottino, Danna 2005).

Ena stvar je zagotovo jasna. Za otroke ni problematična spolna usmerjenost staršev, ampak odnos in odzivi sociokulturnega konteksta, v katerem živijo. Otroci iz družin istospolno usmerjenih se morajo spopadati s stigmo, diskriminacijo in ustrahovanjem (*cf.* Ray, Gregory 2001). To nas spodbudi k razmisleku o problemu homofobije in transfobije, torej strahu pred homoseksualnimi, biseksualnimi in transspolnimi osebami ter problemu zaničevanja teh oseb. Ti odzivi so edini razlog za negativne vplive spolne usmerjenosti staršev na življenje otrok.

Kot povzema italijansko Združenje mavričnih družin, se morajo družine istospolno usmerjenih partnerjev spopadati z različnimi problemi.

- Tako starši kot otroci se morajo spopadati s predsodki ter družbeno in ponotranjeno homofobijo. Nekateri starši zaradi ponotranjene homofobije svojo homoseksualnost prikrivajo pred otroki in jim s tem povzročajo precejšen čustveni stres.
- Starši, ki imajo otroke iz heteroseksualnih zvez, se zelo bojijo, da bi njihova spolna usmerjenost postala sredstvo za izsiljevanje na sodišču v primeru boja za skrbništvo nad otrokom.
- Kadar otrok živi s staršema istega spola, je največji problem pomanjkanje pravnega priznanja starševstva drugega starša. Otroci tako niso zaščiteni glede čustvene kontinuiranosti

razmerja z nebiološkim staršem v primeru ločitve ali smrti. Niso zaščiteni tudi glede lastnine in dediščine niti ne morajo računati na alimente nebiološkega starša v primeru ločitve. Pomanjkanje družbenega priznanja starševske vloge nebiološkega starša lahko negativno vpliva na oblikovanje identitete dečkov in deklic.

Dva od respondentov, ki imata otroke iz prejšnjih, heteroseksualnih razmerij, sta povedala:

Staršem, ki šele po ločitvi spoznajo, da so homoseksualni, ali ki se odločijo svojo homoseksualnost živeti v zakonu, ni lahko, čeprav so pravno priznani kot oče ali mati. Velika homofobija posameznikov ali družbe jim pogosto onemogoča v celoti ohraniti svojo starševsko vlogo, če se odločijo živeti svojo homoseksualnost. Starš torej svojemu otroku pogosto ne pove za svojo spolno usmerjenost, večinoma tudi ne svojemu nekdanjemu partnerju/partnerki, družini, prijateljem, to pa vodi v niz težav v partnerskih odnosih, ki jih ustvari. Stereotipi in predsodki glede neprimernosti homoseksualnih oseb za starševstvo lahko pri njih zbudijo občutek, da niso primerni za to, da bi bili oče ali mati, zato se izogibajo stikov z otroki, ki v homoseksualni skupnosti veljajo za breme, saj naj starševstvo ne bi bilo del homoseksualnega življenja žensk ali moških.

Moja izkušnja, zgodbe, ki sem jih slišal, moje izkušnje homoseksualnosti v Švici se zdijo zelo podobne tistim v Italiji, čeprav na percepcijo homoseksualnosti vplivajo tudi jezikovne in kulturne razlike med različnimi deli Švice. Velika urbana središča Zürich, Ženeve in Lozane so bolj odprta, tam je več svobode pri kazanju spolne usmerjenosti v vsakdanjem življenju. Tako je tudi v nemško govorečih mestih, za katere je značilna odprtost, podobna tisti v nordijskih državah. Manjša mesta, ruralne vasi, mesta na periferiji so nekoliko bolj zaprta in na homoseksualnost definitivno gledajo bolj postrani. Mislim, da na doživljanje homoseksualnosti ne vpliva vera, ampak strah pred neznanim. [...] Želim

si homoseksualnega življenja, ki bi bilo bolj sprejemljivo, normalno, vsakdanje, brez dram in udarnih časopisnih naslovov, tako kot v drugih državah. Kot realnost, ki obstaja, ki ne moti, ki ne povzroča problemov in zato tudi ni razumljena kot senzacija.

Tretji respondent pa je napisal:

Rad bi izrazil le nekaj misli:

1. Družino ustvari ljubezen.
2. Ne bi smelo biti prvorazrednih in drugorazrednih družin.
3. Želim si, da bi se nehali ozirati v severne države. Zakaj bi bile samo tam enake možnosti uresničene v vsakdanjem življenju, na vseh področjih?
4. Vsi državljani imamo enake pravice in te morajo biti priznane in udejanjene, tudi pravno. Pravni sistem bi moral to upoštevati in začeti udejanjati načela italijanske ustave, ki je neverjetno moderen in demokratičen dokument.
5. Homoseksualna starša, geja ali lezbijki, sta ločena od spolno definiranih vlog [v heteroseksualnem paru – op. p.], ki ju žal najdemo v italijanski kulturi. Kaj je moško in kaj žensko, ni povezano samo s spolnimi organi. Moško in žensko je treba ločevati od »genitalnega«. Otrok to ve, dojema in ŽIVI.

Navedenim težavam se pridružujejo še veliki problemi pravne in institucionalne narave. Kot je bilo že omenjeno, se istospolni pari v Italiji ne morejo poročiti. Ne morejo niti posvojiti otrok niti si pri zanositvi pomagati z biomedicinsko pomočjo. Še posebej veliko kritik je deležen zelo strog zakon 40/2004 o biomedicinski reproduktivni pomoči. Prepoveduje heterologne tehnike pri biomedicinski pomoči, shranjevanje zarodkov in uporabo biomedicinske pomoči za osebe brez partnerjev, za osebe, mlajše od 18 let, za tiste, ki niso več v rodni dobi, in za istospolne pare. Le odrasli različnospolni pari, poročeni ali v zunajzakonski skupnosti in v rodni dobi, imajo dostop do biomedicinske pomoči, in še to le v primeru, da v postopku sodelujeta oba

partnerja (oploditev s spolnimi celicami umrlega partnerja ni dovoljena). Zaradi vseh teh strogih omejitev in nedostopnosti reprodukcijskih tehnik opažamo v Italiji veliko povečanje potovanj na tuje z namenom oploditve – od kar velja zakon 40/2004, je takšnih potovanj kar za 200 % več (Cecos).

ŽELJA PO OČETOVSTVU

Kaj v tem nespodbudnem položaju sploh preostane italijanskim gejem, ki si želijo postati očetje?

Ker tako rekoč ni možnosti za posvojitev in so načini reprodukcije, na primer nadomestno materinstvo, nedostopne, je verjetnost, da bosta dva moška lahko skupaj vzgajala otroka, zelo majhna. Gej se lahko na primer dogovori z lezbičnim parom, do bodo skupaj ustvarili družino s tremi starši, ali s partnerjem in lezbičnim parom, da bodo ustvarili družino s štirimi starši (sostarševstvo). Lahko tudi ponudi svoje spolne celice kot neanonimni darovalec in se dogovori za omejene stike z otrokom. Lahko poišče partnerja v tujini in poskusi posvojiti otroka v njegovi državi, kjer je to mogoče. Še ena možnost je nadomestno materinstvo, čeprav zakonsko ni urejena.

Moška, ki sta pred kratkim postala starša, sta v elektronskem intervjuju opisala tole (uspešno, a težavno) izkušnjo⁵:

Živiva skupaj in s časom je zorela tudi ideja o starševstvu, najprej pri enem od naju, in ta je potem prepričal drugega, da bova sprejela ta izziv. Najprej sva razmišljala o razširjeni jedrni družini, skupaj s sočutnim ženskim likom, najino prijateljico, ampak vse skupaj ni bilo prav nič praktično. Zato sva začela raziskovati, katere konkretne možnosti obstajajo, in ker posvojitev ni bila možna, sva se odločila za nadomestno mamo. Odločilno je

bilo najino srečanje z Združenjem mavričnih družin. Ko sva srečala moške, ki so očetje ali pa si to želijo postati, in sva primerjala najino situacijo z njihovo, sva si razjasnila, kaj hočeva, in ugotovila sva, da geji tudi v naši državi lahko postanejo očetje. Tam sva našla sočutje, podporo in veliko koristnih informacij. [...] Za uresničitev najinega načrta sva izbrala Kanado, ker je to država z omikano kulturo in visokim življenjskim standardom, ker naju je sprejela prijazno in s spoštovanjem in ker sva se tam tudi poročila. Zato nama je bila všeč ideja, da bi se najin otrok rodil v Kanadi in imel kanadsko državljanstvo. Načrtovanje je potekalo skupaj z dvema mladima ženskama, ki jima bova vedno izjemno hvaležna za njuno velikodušnost, zaradi katere sva lahko uresničila svoje največje sanje. Kot darovalko jajčeca sva izbrala žensko, ki sva jo poznala, predvsem zato, ker sva hotela najinim otrokom omogočiti, da bi jo lahko v prihodnosti spoznali, če bi želeli – da ne bi bila duh brez obraza. Pošiljamo si voščila za božič in rojstne dneve otrok. Najtesnejši in najintenzivnejši odnos pa imava z nadomestno mamo in njeno družino: z njenim možem in otroki.

Kadar so otroci iz prejšnje, heteroseksualne zveze, pa se pojavijo druge težave. Raziskave (Buxton 2009) kažejo, da imajo otroci različne skrbi, povezane z razkritjem očetove istospolne usmerjenosti. Nekateri otroci pravijo, da jih je sram zaradi tega, ker je njihov oče že na pogled drugačen, ali zaradi interakcije z istospolnimi prijatelji ali partnerjem. Veliko se jih boji, da se bo oče okužil z aidsom. Drugi so prizadeti zaradi negativnega odnosa do homoseksualnosti, ki ga kažejo njihovi prijatelji, sosede, sošolci. Na odzive in potrebe vpliva tudi otrokova starost. Majhni otroci, ki še nimajo izoblikovanih podob o spolni usmerjenosti, vzamejo razkritje kot golo dejstvo, če so le lahko prepričani, da jih bosta oba starša še naprej imela rada in skrbela zanje. Starejši, šolajoči se otroci se bojijo zbadanja sošolcev. Najstniki, pri katerih se prebujata njihova lastna seksualnost, imajo z razkritjem staršev največ težav.

Razkritje je zelo občutljiva tema. Respondenta sta zapisala:

⁵ Kot opazijo bralci, smo hoteli predstaviti čim več pripovednega gradiva. Hoteli smo, da se intervjuvanci čim bolj izrazijo, zato smo odgovore čim manj krajšali ali iz njih kaj izpuščali. S takšnim pristopom smo želeli ohraniti pomenke strukture, dvome in omahovanja intervjuvanih očetov.

Po ločitvi [...] sem začel eksperimentirati in spoznavati moje nove želje – in šel sem v psihoterapijo! Po različnih razmerjih in srečanjih sem začel sprejemati svojo homoseksualnost. Trajalo je leta, garal sem, ampak po zaslugi druge psihoterapije, za katero sem se odločil leta po prvi, sem začel živeti bolj pomirjen. Nisem si namreč hotel priznati, da mi lahko tudi moja spolna usmerjenost omogoča srečno življenje, tega nisem verjel, nisem hotel verjeti. Ko pa sem našel svoj mir, sem se odločil, da bom povedal mojemu sinu, saj je bil star že deset let. Po nekaj mesecih agonije je nenadoma prišel trenutek, ko sem mu nekega večera v avtu, brez vnaprejšnjega premisleka, povedal, da je prijatelj, h kateremu sva se peljala na rojstnodnevno večerjo in ki ga dobro pozna, moj fant. Pa je! Opravljeno! V dveh nanosekundah mi je skozi možgane švignilo tri tisoč misli ... Moj bog, le kaj bo rekel? Kaj si bo mislil? In rekel je: »Pazi se nasilja!« Kaj takšnega res nisem pričakoval ... Takoj zatem mi je začel razlagati o dogodku, o katerem so pred nekaj dnevi poročali na televiziji: o napadu dveh prestopnikov na dva geja, in to popolnoma mirno, brez zadrege ... NORMALNOST! Bil sem srečen, težak kamen se mi je odvalil od srca. Res je, da otroci razmišljajo na čist, jasen način, brez vsake zlobe. Spoznal sem, da sem bil zanj še vedno le njegov očka, tako kot prej, nič več in nič manj.

Najpomembnejše dejstvo v odnosih in samem partnerskem odnosu je razkritje v družini, pred nekdanjo partnerko in otrokom. Kako to poteka, je odvisno od starosti in otrokovega odnosa s starši. Otrok lahko doživlja ločitev z več ali manj težavami: pomirja ga, če razume, kakšni so motivi, da sta se starša ločila. [...] Kot sem že prej povedal, lahko nezmožnost, da bi se razkril, sproži mehanizme nerazumevanja in nedostopnosti, ki se lahko sčasoma spremenijo v napetosti in resne države. Vendar pa je, vsaj po mojem mnenju, resnica v razmerju med staršem in otrokom vedno in v vsakem kontekstu boljša od laži. Izkušnje nas učijo, da nezmožnost razkritja vodi v mehanizme projekcije, ki lahko povzročijo, da pozneje, v trenutku razkritja, otrok svojega (homose-

ksualnega) očeta/mame ne želi več sprejeti kot starša in mu/ji več ne zaupa. Zato je zaželeno, da bi se razkritje zgodilo čim prej, v skladu s starševimi potrebami in željami primarne družine. Najpomembnejše pa so besede, s katerimi sporočamo. Pomembno je, da otroku pojasnimo, kaj se je zgodilo, da mu pokažemo, da je njegova zgodba del življenja njegovih staršev, da pojasnimo razloge, ki so vodili do njegovega rojstva, da pojasnimo odnos z partnerjem, željo po starševstvu, življenjske spremembe po rojstvu otroka, načrtovanje družine in življenje s ponosom. Vsi ti pomembni vidiki dajejo pomen otrokovemu rojstvu in so se morali zgoditi, ker drugače pač ni bilo mogoče ustvariti družine.

Ne smemo pa niti pozabiti starša (v našem primeru matere), ki odkrije homoseksualnost svojega moža/partnerja in na katero se zato zgrne veliko težav. Kot piše eden od sodelujočih:

Tudi starš, ki odkrije homoseksualnost svojega partnerja, se mora spopadati s hudimi stvarmi. Pogosto se znajde v situaciji, v kateri se sploh prvič sreča s svetom homoseksualnosti, ki ga ne pozna neposredno in o katerem ima pogosto predsodke. Prevladajo vnaprejšnje predstave in družbene sodbe, situacijo doživlja kot nevarno za otroka in sproži se samoobrambni mehanizem, ki v nekaterih primerih lahko botruje zavrnitvi, obsojanju in stigmatiziranju partnerjevega vedenja ali celo nasilju in ločitvi.

SKLEP

Naj sklenem s povzetkom nekaterih osrednjih tem raziskovanja očetovstva gejev v Italiji. Tele teme so na različne načine pomembne za socialne politike in izobraževalne programe (Beppato, Scarano 2010):

- Identifikacija z očetovstvom. Na številne očete vplivajo (tako osebno kot v socialnih stikih) negativni stereotipi o gejih in starševstvu.
- Razkritje. Respondenti so prepoznali veliko kompleksnih tem, povezanih z razkritjem pred otroki in partnerkami, na primer strah pred homofobijo otrok in žene. Nekateri moški (še posebej tisti, ki so postali očetje v zvezi z žensko)

se spoprijemajo z novo pridobljeno gejevsko identiteto in poskušajo to identiteto uskladiti s starševstvom (Epstein, Duggan 2006).

- Starševski status. Geji, ki postanejo starši v istospolni zvezi, se spopadajo z drugimi, nič manj velikimi izzivi: najvidnejši med njimi je zapleten postopek, kako dobiti otroka.

Prevod: Ana M. Sobočan

VIRI

- Arcigay. [Http://www.arcigay.it/figli-gay-100000-italia](http://www.arcigay.it/figli-gay-100000-italia) (25. 10. 2010).
- BAILEY, J. M., BOBROW, D., WOLFE, M., MIKACH, S. (1995), Sexual orientation of adult sons of gay fathers. *Developmental Psychology*, 31 (1): 124–129.
- BARBAGLI, M., COLOMBO, A. (2001), *Omosessuali moderni: Gay e Lesbiche in Italia*. Bologna: Il Mulino.
- BEPPATO, G., SCARANO, M. T. (2010), *Il libro di Tommi-Manuale educativo e didattico su scuola e omogenitorialità*. Milano: Il Dito e la Luna.
- BERTONE, C. (2005), Esperienze di famiglia oltre l'eterosessualità. V: Ruspini, E. (ur.) *Donne e uomini che cambiano. Relazioni di genere, identità sessuali e mutamento sociale*. Milano: Guerini (239–261).
- BIGNER, J. J., JACOBSEN, R. B. (1989), Parenting behaviors of homosexual and heterosexual fathers. V: Bozett, F. W. (ur.) *Homosexuality and the family*. New York: Harrington Park Press (173–186).
- BOTTINO, M., DANNA, D. (2005), *La gaia famiglia*. Trst: Asterios Editori.
- BUXTON, A. P. (2009), Thoughts on a father's coming out to his children. [Http://www.gayfathersboston.org/articles/amity.html](http://www.gayfathersboston.org/articles/amity.html) (22. 10. 2010).
- Cecos. [Http://www.cecos.it/sezioni/eventi/osservatorio.pdf](http://www.cecos.it/sezioni/eventi/osservatorio.pdf) (25. 10. 2010).
- EPSTEIN, R., DUGGAN, S. (2006), Factors relating to parenting by non-heterosexual fathers, Father Involvement Community Research Forum, The Involvement Research Alliance CURA, Centre for Families, Work and Well-being, University of Guelph. [Http://www.fira.ca/cms/documents/44/Gay_Fathers](http://www.fira.ca/cms/documents/44/Gay_Fathers).
- GROSS, M. (2003), *L'Homoparentalité*. Pariz: Presses Universitaires de France.
- HARRIS, M. B., TUNNER, P. H. (1986), Gay and lesbian parents. *Journal of Homosexuality*, 12, 2: 101–103.
- MALLON, G. P. (2004), *Gay men choosing parenthood*. New York: Columbia University Press.
- PATTERSON, C. J. (2004), Gay fathers. V: Lamb, M. E. (ur.), *The role of the father in child development* (4. izdaja). New York: Wiley (397–416).
- (2005), *Lesbian and gay parents and their children. Summary of research findings*, in *Lesbian and gay parenting: A resource for psychologists* (2. izdaja). Washington D. C.: American Psychological Association.
- PATTERSON, C. J., REDDING, R. E. (1996), Lesbian and gay families with children: Implications of social science research for policy. *Journal of Social Issues*, 52, 3: 29–50.
- RAY, V., GREGORY, R. (2001), School experiences of the children of lesbian and gay parents. *Family Matters*, 59 (zima). [Http://www.aifs.gov.au/institute/pubs/fm2001/fm59/vr.pdf](http://www.aifs.gov.au/institute/pubs/fm2001/fm59/vr.pdf) (22. 10. 2010).
- Salutegay. [Http://www.salutegay.it/modidi/press_release/](http://www.salutegay.it/modidi/press_release/) (25. 10. 2010).
- SCALLEN, R. M. (1982), An investigation of parental attitudes and behaviors in homosexual and heterosexual fathers. *Dissertation abstract International*, 42, 9–B.
- SELWYN, N., ROBSON, K. (1998), Using e-mail as a research tool. *Social Research Update*, 21. [Http://sru.soc.surrey.ac.uk/sru21.html](http://sru.soc.surrey.ac.uk/sru21.html) (22. 10. 2010).
- SHANLEY, M. L. (2002), *Making babies, making families. What matters most in an age of reproductive technologies, surrogacy, adoption, and same-sex and unwed parents*. Boston: Beacon Press.
- RUSPINI, E. (2010), *Madri, padri, figli, omosessualità*. V: Ruspini, E., Luciani, S. (ur.), *Nuovi genitori*. Rim: Carocci (64–83).

KLJUČNE BESEDE: istospolne družine, nemška raziskava, registrirano partnerstvo, lgbt pravice, geji in lezbijke.

Dr. Elke Jansen je diplomirana psihologinja in psihoterapevtka ter od leta 2002 vodja projekta »Mavrične družine« v Lezbičnem in gejevskem združenju v Nemčiji (LSVD). V letih 2006–2009 je bila članica posvetovalnega telesa pri raziskavi, ki jo je naročilo nemško ministrstvo za pravosodje. Kontakt: Lesben- und Schwulenverband in Deutschland (LSVD), Projekt Regenbogenfamilien, Pipinstraße 7, 50667 Köln. Elektronski naslov: elke.jansen@lsvd.de.

Elisabetta Ruspini

ITALIJANSKI HOMOSEKSUALNI OČETJE MED STEREOTIPI IN ŽELJO PO STARŠEVSTVU

Cilj prispevka je predstaviti nekatere preliminarne ugotovitve raziskave o gejevskem starševstvu v Italiji. Raziskava še vedno poteka in vključuje majhni skupini gejevskih očetov: v eni so tisti, ki so imeli otroke v različnospolni zvezi, v drugi pa tisti, ki so postali očetje z gejevsko identiteto. Izsledki raziskave so pomembni tako za socialne politike kot tudi za izobraževanje. Na očete iz raziskave vplivajo (tako osebno kot v družbenih odnosih) negativni stereotipi o gejih in starševstvu. Prepoznali so tudi številne kompleksne teme, ki so povezane z razkritjem pred svojimi otroki in partnerkami. Geji, ki imajo otroke po razkritju, se spopadajo z drugačnimi, a nič manj zahtevnimi izzivi: najvidnejši je kompleksno iskanje možnosti, kako priti do otroka, bodisi s posvojitvijo bodisi z nadomestno materjo ali sostarševstvom.

KLJUČNE BESEDE: gejevsko starševstvo, homoseksualnost, homoseksualni očetje, Italija, stereotipi.

Dr. Elisabetta Ruspini je izredna profesorica sociologije na Univerzi v Milanu – Bicocca. Njeni raziskovalni interesi obsegajo: družbeno konstrukcijo spola, spol in družbene spremembe, nove družinske oblike in neheteroseksualne oblike vsakdanjega življenja, transformacije materinstva in očetovstva, socialne in družinske politike, socialne politike in heteronormativnost, spolne razsežnosti revščine in socialne izključenosti. Objavila je več knjig. Kontakt: elisabetta.ruspini@unimib.it.

families in respectable German journals. In the article the results of a German research, that explored the life in rainbow families, and the media and political responses to its results, are presented.

KEYWORDS: same-sex families, German research, registered partnership, lgbt rights, gays and lesbians.

Elke Jansen, PhD, is a psychologist and a psychotherapist, and is since 2002 managing a project »Rainbow families« in LSVD (German lesbian and gay association). In 2006–2009 she was a member of the consortium of a research, funded by the German Ministry of legislature. Contact: Lesben- und Schwulenverband in Deutschland (LSVD), Projekt Regenbogenfamilien, Pipinstraße 7, 50667 Köln. E-mail: elke.jansen@lsvd.de.

Elisabetta Ruspini

ITALIAN HOMOSEXUAL FATHERS BETWEEN STEREOTYPES AND DESIRE FOR PATERNITY

Some preliminary findings based on an ongoing and self-funded research project on gay parenthood in Italy are presented. The research involves two small groups of gay fathers: those who had children in the context of heterosexual relationships and those who became fathers in the context of their gay identity. The results from the study may have implications for both social policy and educational programmes. Gay fathers are influenced (both personally and in social relationships) by negative stereotypes about gay men and parenting. They identify many complex issues related to coming out with children and spouses. Gay men who have children after coming out, face different, but no less challenging issues: most significant are the complexities involved in acquiring children through adoption, surrogacy or co-parenting arrangements.

KEYWORDS: gay fatherhood, homosexuality, homosexual fathers, Italy, stereotypes.

Elisabetta Ruspini, PhD, is a Senior Associate Professor of Sociology, University of Milano-Bicocca. Her research interests include: social construction of gender identities, gender and social change, new family forms and non heterosexual living arrangements, transformations of motherhood and fatherhood, social and

family policies, social policy and heteronormativity, the gender dimension of poverty and social exclusion. She has published a number of books. Contact: elisabetta.ruspini@unimib.it.